

Egy város, egy műfaj, egy történet

Előbb-utóbb várható volt, hogy egy zenei életére valamit is adó város, olyan, mint amilyen Győr például, felfedezi magának a jazz műfaját is. Most már múlt időben is írhatom nyugodtan, hiszen Győr jazzkoncertjeivel nézők ezreit vonzotta az elmúlt években az ország különböző tájairól, s a szomszédos Burgenlandból is. A műfajnak otthon adó Petőfi Sándor Művelődési Központ egyébként a Magyar Rádió-n kívül az országban az egyetlen intézmény, amely vállalkozik nemzetközi estek rendezésére.

— Úgy kezdődött — emlékezik Scharek Béla, a Petőfi ifjúsági ház akkori igazgatója, jelenleg a Richards Finomposztógyár közművelődési előadója —, hogy a Rába moziban szervezett a Rába Művelődési Központ egy koncertet, amelyen Rhoda Scott és a Benkő Dixieland szerepelt. A koncert egy sorozat nyitánya lett volna, de kiderült, hogy a mozi alkalmatlan egy kisebb érdeklődő réteg igényeinek kielégítésére. Így vállalta az ifjúsági ház, hogy kétszáz fős befogadó színháztermében az amatőr színház, film, pantomim mellett a jazz-muzsikának is teret ad.

Az első koncert 1973 őszén Pege Aladár együttesével óriási sikert aratott. Pege Aladár aztán ajánlott más magyar együtteseket is meghívásra, az ifjúsági ház vezetői tapasztalatserére utaztak Székesfehérvárra, ahol rendszeres jazz-élet volt, s onnan is ötletekkel, címekkel tértek haza. A magyar jazz-muzsika sok kiváló képviselője fordult meg ezután Győrben, s kialakult egy fiatalokból álló törzsközössége is a műfajnak, amely immár megtöltötte a színháztermet a koncerteken.

— A műszaki főiskolások kérték egy ízben — folytatja Scharek Béla, — hogy alapítsunk jazz-klubot. A klub vezetője Hartvándi Jenő lett. Kapcsolatok épültek az ország más vidékein működő klubokkal, a tagság eljutott a fehérvári, nagykanizsai fesztiválokra, s viszont meghívta a testvérklubok tagságát is a győri rendezvényekre. Három nemzetközi koncertet is szerveztünk ebben az időszakban, itt járt Győrött Jack Graga new yorki bégós, George Probert chicagói szaxofonos, Graja Bednarek levelező duója. Aztán kiderült: Győrött rendkívül népszerű a diszieland. Nagy érdeklődés kísérte a műfaj koncertjeit, így jött létre az országban másodikként a Benkő-klub, amelyben nemcsak fiatalokból, de középkorúakból is álló lelkes, több mint száz fős közönség találkozott rendszeresen.

Ekkor szólt először közbe a néző Benkőék egyre magasabb fizetésért utaztak Győrbe, nem folytathatódtak tehát a kezdeményezések. Az ifjúsági házban nem kérhettek magas belépti díjat, így a nagy ráfizetés a klub felozlásához vezetett. Az általános jazz-klub is megszűnt.

Újra elől kellett kezdnie az időközben a katonaságtól leszerelt klubvezetőnek. Hartvándi Jenőnek, a jazz-élet felélesztését Győrött. Az új klub új stílusú muzsikával barátkozott, a Szabados György neve által émielzett igényesebb zenével. Ez a fajta muzsika közelebb áll Bartók hagyományához, mint a népszerű nonzenéhez, így nem véletlen, hogy nehezen szerzett tábort magának.

— A tavaly nyári ifi-presz-szóban fiatal jazz-muzsikusoknak adtunk pódiumot — mondja Győrökös László népművelő — de idegen volt

még ez a zene a fiataloknak. Míg a szombati discon ezernél is többen voltak, addig a péntek délutáni jazz-udvaron csak harmincan. Nemzetközi koncertjeink hatásáról viszont őszintén el kell mondanunk, nem a városban toboroztak hívőket a műfajnak, hanem az országban. Szegedről, Debrecenből, Székesfehérvárról, Budapestről, Bécsből jött a közönség, s a szükséges magas belépő miatt éppen a fiatalok maradtak az ajtókon kívül. De nem adhatjuk olcsóbban a jegyeket, hiszen egy kis művelődési ház költségvetése így is nehezen bírja a rangos rendezvényeket anyagilag.

Anthony Braxton, Roscoe Mitchell és zenekara, s más hírneves együttesek, szölisták után tavaszra egy afrikai zenét játszó együttest hívtak meg. A napokban érkezett a hír: a duplájaért elszármazottak máshová. A szervezők, Hartvándi Jenő és Lázár Károly aggódnak: ezre magasabb a zenekarok pázsiája, a nemzetközi „piac” egyre nehezebb Magyarországra csalni színvonalas együtteseket. Pedig a koncerteknek rendkívül jó reklám-hatásuk lenne. Har-

tyándi Jenő a korábbi jazz-fellelgyár: Varsó fesztiváljaira emlékezik, ahol a patronáló vállalatok neveit világszerte mutatták a tévékamerák a koncert időtartama alatt. Fehérváron a Videoton patronálta a fesztiválkat, ezzel reklámt is szerezve magának a nemzetközi közönség előtt. A győri jazz-klub is mecénást keres most, hogy színvonalát tartani tudja. Az érdeklődés számottevő, hiszen több mint száz már a pártoló tagok száma, leveleket írnak Debrecenről Szolnokon át Zalaegerszegig az érdeklődőktől, akik hajlandók fizetni is esetleg azért, hogy biztosan helyül legyen a győri koncerteken.

Az Interkoncert támogatja ugyan a győri kezdeményezéseket, a lassan nemzetközileg jegyzett koncerteket. De a művelődési központ anyagilag nem sokáig bírja majd a versenyt. Pedig a város földrajzilag kedvező helyen fekszik, legtöbb neves muzsikás bécsi koncertjének szünetében könnyen átrándul egy-egy estőre-éjszakára Győrbe. A közönség hálás, a legutóbbi szölista: az amerikai Burton Greene például magánemberként visszatér a városba márciusban. Most már a kellemes emlékek hatására, a koncert emlékére jön.

A lemondott afrikai együttes helyett pár napja sikerült Anthony Braxtont úrra megvenni egy győri előadásra, ezúttal George Lewis pozzanossal lép majd pódiumra. A jazz nemzetközi folyóirata, a Jazz forum listáján Braxton nyolc kategóriában került az első öt helyek valamelyikére. Lewis pedig hangszere a világranglista második helyezettje.

Pió Márta

■ A győri grafikai műhelyben már kialakultak a rendszeres munka feltételei. A művészek rendelkezésére áll többek között a rézkarcprés és a litógép. A jövőben keddenként nyílt napot tartanak, ahol a szakmai beszélgetések mellett lehetőség nyílik a művészetet kedvelőknek is a modell utáni rajzolásra.

Cigányzenészek a színpadon

Az Őri muri a Kisfaludy Színházban

Bemutató február 25-én

A Pesti Napló 1927. szeptember 4-i számában új magyar regény közlését kezdte meg, Móricz Zsigmond Őri muri-ját. Könyvalakban 1928-ban jelent meg, az újságbeli közléshez képest feszesebbre és tömörebbre fogott Őri muri. A drámát a Vigaszínház mutatta be először 1928-ban. A végleges változat 1948-ban került színre a Nemzeti Színházban. Azóta a fővárosban és vidéken is többször játszották a magyar kritikai realizmus remekei között számon tartott Móricz művet. Annak ellenére, hogy Németh László kifejezésével élve a

„kaján zseniellenőrök” gyakran megkérdőjelezték Móricz Zsigmond gondolatainak aktualitását, örökérvényűségét.

A dráma nem először kap helyet a győri Kisfaludy Színház műsorában, s hogy a társulat ismét az Őri muri bemutatására készül, Illés István rendező az alábbiakkal indokolta:

— Móricz Zsigmond mint színpadi író kihagyhatatlan a magyar színházi élet repertóriumából. Nemzeti irodalmunk egyik legnagyobb géniusza. Ady Endrével együtt a század irodalmi életének meghatározója. A regényíró Móriczot csodáljuk, de a színpadi szerző Móricznak elég tövises pálya jutott. A magyar színházi közélet gyorsan tud felejtetni. Egy félresikerült Őri muri bemutatás ahhoz, hogy Móriczról kimondják: naturalista, érvénytelen, nem aktuális.

— A darab a dzsentriről szól, ez a hordozó rakéta. De a rendező nem restaurátor, hogy színház történetet vigyen színre. A hangsúly a mában is ható Móriczi gondolatokon van. Az Őri muri a cselekedni akaró ember drámája. A tenniakaró Szakmáry Zoltán és az őt lehúzó közeg konfliktusa. A regény középpontjában álló fiatal birtokos tragédiája tanulságul szolgálhat a ma emberének is. Nem bújhat ki a felelősség alól sem az egyén, sem a közösség. Ha nem jön létre a siker, mind-egyik felelős. Szakmáry jelmeze messze áll a tökéletes

emberétől, de ő legalább akart és ez több mint a teljes passzívitás.

— Móriczot gyakrabban kellene játszani. Nem állunk olyan jól a magyar dráma-irodalomban, hogy évtizedekig nélkülözhetnénk. Foglalkoztat a Móricz ciklus létrehozásának a gondolata. Az Őri muri után szeretném színre vinni a Rokonok és A fáklyaláng című műveit is. Befejezésül Nádasdy Kálmán rendezőt és pedagógust idézném, aki a főiskolán azt mondta: „Ne beszélj, hanem csinálj!”

Móricz az Őri muri témáját a millenium időpontjába helyezte, regényében mégis az ellenforradalom esztendeinek társadalmi kérdéseivel foglalkozik. A paraszti-kisvárosi-kisúri Magyarország korhadó világát jeleníti meg, „nem fantáziából, hanem az élet valóságából.”

A darab magva a nagy muri jelenet, ahol sok ember ül az asztal körül, iszik, nótázik, kurjongat. Az eredetiség megjelenítésében Ifjú Pádár Lajos és alkalmi cigányzenekara is szerepet játszik. Az 1932. évi területi prímsverseny győztese, a 16 éves Pádár Lajos a jelek szerint a színház világában is remekül érti a mesterségét.

Ezekben a napokban Illés István rendező az utolsó simításokat végzi a darabon, a bemutató február 25-én este 7 órakor lesz.

K. T.

A bábuk mosolya

IDEGEN VÁROSBAN, idegen országban mindig szebbek a kirakatok, mint ott, ahol élünk, dolgozunk. Csillagbábok-ragyogóbábok a kirakatok üvegtáblái, sokkalta jobb a ruhák fazona, hívogatóbb a színe, nagyobb-nak tűnik a választék, még az árécudulára rajzolt számok is barátságosabbak. E fura, titokzatos érzés magyarázata éppen az idegen-ségben rejlik. Abban, ami mindenféle reklám hatásának az alapja. Ami idegen, ami újszerű, szokatlan, az odafigyelésre késztet.

Nyilvánvalóan a győri kirakatok rendezésénél is hasonló a reklámfogásokkal és mód-szerekkel élnek a szakemberek, mint pécsi, szegedi, debreceni, budapesti vagy éppen párizsi kollégáik. Mégis, a szűkebb haza üvegtáblái kissé maszatosnak tűnnek, a ruhák szürkébbnek, a kirakatok tárgyai megszokottabbnak. Mivelhogy naponta látjuk, ám rohanó hétköznapiainkban nem nagyon figyelünk oda rájuk. Megfigyeltem, így van ezzel a vásárlási célzattal boltról-boltra járó emberek többsége is. Nem nagyon ácsorognak a kirakatok előtt, mustrálgatva az árukat és az árakat. Még ezekben a napokban sem, pedig a téli vásár idején nagyon beszédeselek az árécudulák. Maguk az áruk már kevésbé, új fazont, újszerű tárgyat nemigen lát az ember a kirakatban. A stílusát beállású és negédes mosolyú bábuk is a régié...

Valami mégis új, újszerű ezekben a napokban — mégpedig az installáció. A szak-kifejezést, az idegen szót azért írom, mert számomra is új, felfigyeltem rá. No, nem valami ördögös dologról van szó, mert az installáció magyarul: berendezés, dekoráció. A dekoráció pedig kulcsfontosságú a kirakatok rendezésében.

A dekoráció figyelemfelkeltő hatása legalább olyan nagy vagy annak kellene lennie, mint magának a „kiemelésre” szánt tárgynak, tárgyknak, áruknak. S mivelhogy a kirakatoknak nem csupán önmagukban, hanem egymáshoz képest kell igazán beszédeseeknek, csalogatóknak lenniük, különös hangsúlyt kap a dekorációk különbsége. Kirakatok egymás mellettiségéről Győrben gyakorlatilag a belvárosban, a sétáló utcákban beszélhetünk. És itt az installációk nagyon is egyhangúak, egyformák. Lehet, hogy ezt a tapétát, a betűmintát, bábuk hasonlósága, egyformasága teszi, ám erre még rá is játszik az alkalom. Vagyis: a farsang. Kell tehát lampion, papírcsík, csakó... Még akkor is, ha ez a felkínált, illetőleg felkínál-

dó árukat szorítja ki a kirakatkól. Nem nehez kisorítani őket, mivel a kirakatok egy része nagyon szűk körű variálási lehetőségre ad alkalmat. Ezeknek a kirakatoknak nincs mélysege, alig marad helye a tárgyaknak. Választani kell hát dekoráció és áru között.

Dekoráció és áru egymás mellettiségét Győrben szinte csak a Centrum és az Arrabona áruházak kirakataiban tudják megszervezni, megoldani. Ebben a pillanatban ezek a kirakatok a szemnek legteljesebbnek, legizlésebbnek berendezettek. A rendezők, a grafikusok, az asztalosok, a betűírók, a tapétázók, a segéd munkások elképzeléseit és keze munkáját dicsérik.

De említessék meg a lehetőség is. Mégpedig amelleit, hogy van mit és van hol berendezni, említessék meg a van miből. Persze büvös szó ez a miből, hiszen a propagandára, reklámra költött pénzek szinte mindenhol titokzatosak, követhetetlenek és ellenőrizhetetlenek, akár a reprezentáció. De egy biztos, és a szakmabeliek akár meg is esküsznek rá, megfordítva a jó magyar mondást: amit veszünk a réven, meggyerjük a vámon.

Hogy ez így van, nincs okunk kételkedni. A reklámmal foglalkozó szociológiai és pszichológiai kutatások és az eredmények alkalmazása, alkalmazhatósága bizonyítja: a jó propaganda, a jó kirakat: jó üzlet!

IRTAM FENTEBB, hogy nem nagyon van időnk ácsorogni a kirakatok előtt. En kivált-ságos helyzetben voltam, hosszú időn át készülttem az írásra, módomban állt többször is végignézni a kirakatokat. Néha kényszerít éreztem, hogy bemenjek egy-egy boltba, és meg is tettem. Például becsalogatott az Ipar-cikk Kiskereskedelmi Vállalat Tanácsköztársaság úti bútorboltjának kirakata, vagyis maga a bolt, amely ízléses berendezésével a maga teljességében kirakat. De nem mentem be a Zalabútor bemutatótermébe, amelyik megnyitása óta mintegy elrejt magát a maszatos-foltos — és most már törött! — üvegtáblái mögé. Vonzott a Centrum, az Arrabona, de nem keltették fel érdeklődésemet a Ruházati Kiskereskedelmi Vállalat üzlete, az élelmiszerboltok kirakatai. Hagyomá-nyosak voltak, megszokottak. Egyhangúak, egyformák. Mint a bábuk mosolya.

Herceg Árpád

Szobrok a falvakban

A falu és a város közötti kulturális különbségek mér-séklődésének apró, ám szembetűnő és sokatmondó jele a köztéri alkotások gyarapodó száma a Baranyai köz-ségekben. Korábban szinte kizárólag a városokban — elsősorban a megyeszékhelyen, Pécsen, valamint Komlón, Mohácson, Siklóson és Szigetváron — állítottak szobrokat. Napjainkban viszont természetes igénye a falun élő embereknek is, hogy szép művek díszítsék a lakóhelyü-ket. Arra persze nincs és nem is lesz mód, hogy min-denüvé kerüljenek szobrok — hiszen majdnem három-száz település van Baranyában — a nagyobb községek-ben, az idegenforgalmi és üdülőhelyeken viszont már most húsznál több köztéri alkotás látható.

Baranya — mint ismeretes — hazánk legnagyobb emzetieségi megyéje, ennek megfelelően szobrokat állí-tottak a délszláv, illetve a német történelem és kultúra nagy alakjainak is. A horvátok laktak Felsőszentmár-tonban a XVI. századi horvátországi parasztfelkelés ve-zérének, Matija Gubecnek, a német nemzetiségű Som-bereken pedig a XIX. századi kiváló német költőnek, Heinrich Heine-nek szenteltek méltó emléket.